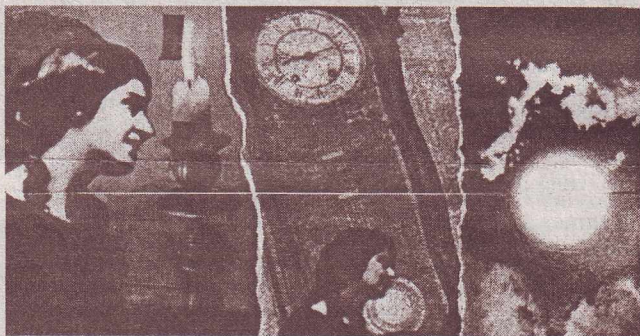

Спадщина

ПРИВИДИ МЛИНІВСЬКОГО ПАЛАЦУ

Про палац Ходкевичів у Млинові вже написано чимало. Проте з часом відкриваються нові, досі не відомі сторінки. Від них вітаємничістю, навіть містикою. Втім, молодий науковець зі Львова Андрій Козицький, з яким редакція почала налагоджувати творчі зв'язки, пропонує увазі читачів не лише легенди, а й досить цікаві історичні факти, які, гадаємо, стануть у пригоді тим, хто захоплюється краєзнавством.

Розквіт Млинова припадає на роки життя Людвіки Ходкевич (1744-1816) із Жевуських, удови жмудського старости Яна Миколая Ксавери Ходкевича (1738 - 1781). Після його смерті залишилося три доньки і два сини. Пані Людвіка була жінкою вельми господарною та зарадною і змогла не лише втримати в порядку успадковані від чоловіка володіння, але й примножити їх. У Радзивилові вона купила великі й гарні маєтки на Ямпільщині над Горинню. Ця купівля "заокруглила" володіння Ходкевичів, яким здавна належало місто Чорнобиль над Прип'яттю з округою. Саме той Чорнобиль, що став для сучасних українців символом страшної катастрофи.

Млинів у той час був зовсім маленьким містечком. Згідно з тарифним переписом 1775 р. тут налічувався лише 41 обкладений податком будинок. У 1780 р. пані Людвіка почала будувати в Млинові розкішний палац у класичному італійському стилі, з гарним аттиком та колонадою біля пі-

д'їзду. П'ятьма роками пізніше в містечку завершено костел Вознесення Богородиці. Завдяки особистим знайомствам при королівському дворі пані Людвіка у 1789 році добилася від короля Станіслава Августа встановлення у Млинові аж чотирьох ярмарків, що припадали на свята: Миколая, Трійці, Іллі-пророка та Преображення Господнього. Пожвавлення торгівлі позитивно вплинуло на збільшення чисельності місцевого населення.

Млинівський палац був оточений парком, що його розбив відомий англійський садівник Міклер. Там влаштовано альтанки, штучні гроти, стилізовані руїни, скульптури та водяні каскади, воду до яких постачав спеціально проведений від Ікви канал. У палаці було зібрано багату колекцію картин (переважно французьких та голландських майстрів), порцеляни, бронзи, срібла, цінних годинників. Польський мандрівник та письменник Юліан Урсин Немцевич (1758-1841), який у 1816 р. відвідав Млинів, особливо відзначав велику картину Франческо Казанови (1730-1805), молодшого брата знаменитого своїми амурними пригодами ловеласа Джованні. Полотно відомого італійського пейзажиста та баталіста представляло напад розбійників на мандрівників під час бурі і могло, за словами Ю.У.Немцевича, прикрасити будь-яку відому в світі галерею. У колишньому Радянському Союзі було лише три картини Ф.Казанови, які зберігалися в Ермітажі.

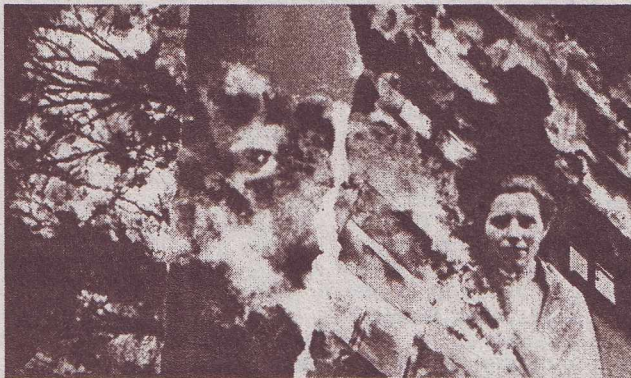
(Закінчення на 10 стор.)

ПРИВИДИ МЛИНІВСЬКОГО ПАЛАЦУ

(Початок на 9 стор.)

У розбитому Міклером парку трапилася кумедна історія, головною дійовою особою якої став знаний далеко за межами Волині чашник із Луцька пан Фальковський. Він був "оригіналом", постійно ходив у стародавньому одязі й намагався дотримуватися всіх звичаїв столітньої давності. Історик польської літератури Владислав Томкевич писав про нього, що це був "понурий, охоплений релігійною манією чоловік, що постійно судився з кожним, у кому запідозрив недовірка". Недовірками називали тоді людей, що чимось порушували канонічні церковні приписи. Як уже згадувалося, в парку пані Людвіка наказала встановити погруддя відомих осіб доби Просвітництва. Приїхавши якось до Млинова, пан Фальковський вирішив прогулятися парком. Угледівши біля однієї з доріжок мармурове погруддя, чашник прийняв його за фігуру якогось святого й, ставши на коліна, почав ревно молитися. Лише піднявшись з колін, побожний богомолець помітив підпис під погруддям, до якого він щойно молився: "Вольтер". Треба зауважити, що в ті часи ім'я французького мислителя викликало страшні суперечки. Для одних він був мало не божищем, а для інших - жадливим породженням пекла, що намагається зруйнувати усталений світопорядок. Пан Фальковський належав до тих других, а тому просто впав у шал. Вихопивши шаблю, яку постійно носив із собою, він відрубав по-

груддю ніс та вуха, а згодом, принісши рушницю, постріляв та порубав й інші скульптури в млинівському парку. Пані Ходкевич сприйняла цей вибрик зі стоїчним спокоєм.

Палац, який почала будувати Людвіка Ходкевич, мав стати дуже пишною спорудою. З великої парадної сходової клітки на першому поверсі гості мали підніматися на другий поверх, де планувалося обладнати величезні зали з дуже високими вікнами й гарною гіпсовою ліпниною. Однак цей поверх не було завершено. Цікаву історію про те, чому так не сталося, переповів чудовий знавець волинської старовини Юзеф Дунін-Карвіцький.

Якось восени 1793 р., рано-вранці, на першому поверсі палацу раптово розчинилися самі собою всі двері, що з'єднували кімнати довгої анфілади. Пані Ходкевич, яка саме сиділа за письмовим столиком у лівому крилі, пішла подивитися, що сталося. Кілька років тому обидві її доньки, вийшовши заміж, виїхали до Франції, сири

також були відсутні, тому пані Ходкевич вельми здивувалася. Поволі пройшовши через усі покої палацу, в крайній кімнаті правого крила вона раптом з жахом побачила постать своєї 26-літньої доньки княгині Розалії Любомирської, що саме перебувала у Франції. Фантом виглядав зовсім як справжня жива донька, але мав голову, відділену від тулуба. Як виявилось згодом, власне в цей день Розалія була гільйотинувана якобінцями в Парижі. Зустріч із привидом так сильно вплинула на пані Ходкевич, що вона негайно виїхала з цілим двором до Чорнобиля і жила там до самої смерті, лише на короткий час приїжджаючи до Млинова. Привид нещасної Розалії нібито продовжував з'являтися в млинівському палаці, й надалі провіщаючи насунання якоїсь значних подій у житті родини Ходкевичів. Другий поверх палацу так і залишився незакінченим.

Недобудованість палацу спричинила кумедну історію, що трапилася в перші роки XIX ст. У той час рід-

ний брат російського царя Олександра I цісаревич Костянтин займав посаду генерал-інспектора павлоградських гусарів, що стояли в Кременці. Щороку він приїжджав на Волинь на маневри та паради. Весь вільний час цісаревич проводив на балах і прийомах, влаштовуваних місцевою шляхтою на його честь. Якось на балу в Мізочі пані Людвіка, дізнавшись, що скоро десь між Млиновом і Дубном відбудуться військові маневри, запросила з цієї нагоди цісаревича Костянтина відвідати бал у Млинові. Тоді молодий граф Олександр Ходкевич пошепки звернув увагу матері, що млинівський палац недобудований і перебуває в ненайкращому стані. Однак пані Людвіка заспокоїла сина, відповівши, що знає, де можна прийняти ясновельможного гостя.

Повернувшись до Млинова, вона наказала, незважаючи на зиму, розпочати будівництво високого одноповерхового дерев'яного палацу на пагорбі між Млиновом і Пекаловом. Робота йшла дуже швидко, й, аби встигнути вчасно її завершити, стіни в поспіху робили з хмизу, обмазаного товстим шаром глини, змішаної із соломкою. Палац складався із кількох просторих залів. Провізоричні глиняні стіни зсередини були прикриті гарними килимами й великими дзеркалами, а ззовні - оббивочними тканинами. У залах повісили перенесені з палацу люстри й розставили меблі. Бал вийшов на славу, і російський цісаревич залишився всім задоволений, так і не запідозривши, що танцював у тимчасовій споруді з глиняними стінами. Одразу ж після балу палац розібрали.

Андрій КОЗИЦЬКИЙ,
кандидат історичних наук,
Львівський національний
університет ім. Івана
Франка.